

УДК 347.91/95

Врегулювання спору як самостійне завдання цивільного судочинства за проектом нової редакції ЦПК України: вплив інституту врегулювання спору за участю судді на ефективність цивільного процесу

С. О. Короєд,
доктор юридичних наук, доцент

Аналізуються положення проекту Цивільного процесуального кодексу України про форми судового врегулювання спору (мирова угода, передача справи на розгляд третейського суду, проведення врегулювання спору за участю судді) у порівнянні з чинним Цивільним процесуальним кодексом України (мирова угода, відмова від позову, визнання позову, передача спору на розгляд третейського суду). Досліджується новий інститут врегулювання спору за участю судді, визначається його місце і ефективність серед інших форм врегулювання спору. З'ясовується місце врегулювання спору як процесу і результату в системі завдань цивільного судочинства. Визначається мета процедури врегулювання спору за участю судді, належність цієї процедури до факультативної підстадії в межах стадії підготовчого провадження. Обґрунтовується необхідність визначення в якості першочергової мети цивільного судочинства «усунення правового конфлікту, зумовленого порушенням цивільної процесуальної діяльності». Водночас аргументується, що поряд із завданням цивільного судочинства «розгляд і вирішення справ» має існувати ще одне, але першочергове завдання, – «сприяння врегулюванню спору між сторонами». Наводяться міркування щодо доцільності запровадження в цивільне судочинство інституту врегулювання спору за участю судді, його майбутньої ефективності та перспектив розвитку.

© Короєд Сергій Олександрович – доктор юридичних наук, доцент

Ключові слова: цивільний процес, завдання цивільного судочинства, врегулювання спору, вирішення справи, ефективність, мирова угода, відмова від позову, визнання позову, медіація, суддя, сторони спору.

Короєд С.А. Урегулирование спора как самостоятельная задача гражданского судопроизводства по проекту новой редакции ГПК Украины: влияние института урегулирования спора с участием судьи на эффективность гражданского процесса

Анализируются положения проекта Гражданского процессуального кодекса Украины о формах судебного урегулирования спора (мировое соглашение, передача дела на рассмотрение третейского суда, проведение урегулирования спора с участием судьи) по сравнению с действующим Гражданским процессуальным кодексом Украины (мировое соглашение, отказ от иска, признание иска, передача спора на рассмотрение третейского суда). Исследуется новый институт урегулирования спора с участием судьи, определяется его место и эффективность среди других форм урегулирования спора. Выясняется место «урегулирования спора» как процесса и результата в системе задач гражданского судопроизводства. Определяется цель процедуры урегулирования спора с участием судьи, принадлежность этой процедуры к факультативной подстадии в пределах стадии подготовительного производства. Обосновывается необходимость определения в качестве первоочередной цели гражданского судопроизводства «устранение правового конфликта, обусловленного возбуждением гражданской процессуальной деятельности». Одновременно аргументируется, что наряду с задачей гражданского судопроизводства «рассмотрение и разрешение дел» должна существовать еще одна, но первоочередная задача - «содействие урегулированию спора между сторонами». Приводятся соображения о целесообразности введения в гражданское судопроизводство института урегулирования спора с участием судьи, его будущей эффективности и перспектив развития.

Ключевые слова: гражданский процесс, задачи гражданского судопроизводства, урегулирования спора, разрешение дела, эффективность, мировое соглашение, отказ от иска, признание иска, медіація, судья, сторони спора.

Koroied Sergii. Settlement of the dispute as an independent task of civil proceedings under the draft of new edition of the CPC of Ukraine: the influence of the dispute resolution institution with the participation of the judge on the effectiveness of the civil process

It is analyzed provisions of the draft of Civil Procedural Code of Ukraine on the forms of judicial settlement of the dispute (settlement agreement, referral of the case to the arbitral court, settlement of the dispute with the participation of the judge) in comparison with the current Civil Procedural Code of Ukraine (settlement agreement, waiver, recognition of the claim, referral of the case to the arbitral court). It is analyzed the new dispute settlement institution with the participation of a judge, its place and effectiveness are being determined among other forms of dispute settlement. It is clarified place of «settlement of the dispute» as a process and result in the task of civil proceedings. It is determined purpose of the dispute settlement procedure with the participation of the judge, belonging of this procedure to an optional sub-stage within the preliminary phase. It is justified the necessity of defining as the primary of objective of civil legal proceedings - «the elimination of a legal conflict caused by the initiation of civil procedural activity». At the same time, it is argued that along with the task of civil proceedings «consideration and resolution of cases» there must be one more, but the primary task is «to facilitate the settlement of the dispute between the parties.» There are given considerations to the advisability

of introducing into the civil procedure of the institution of dispute settlement with the participation of the judge, his future effectiveness and prospects for development.

Keywords: *civil process, tasks of civil proceedings, settlement of the dispute, resolution of the case, effectiveness, settlement agreement, waiver, recognition of the claim, mediation, judge, parties to the dispute.*

У цивільному процесі існує низка процесуальних категорій, які є основними для цієї галузі: вони визначають вектор розвитку цивільної процесуальної діяльності, спрямовують рух цивільної справи на тій чи іншій стадії процесу на досягнення певної процесуальної мети тощо. Йдеться передусім про такі процесуальні категорії, як мета і завдання цивільного судочинства, яким ми раніше достатньо приділяли увагу, та мета і завдання окремих стадій процесу. Водночас при характеристиці мети і завдань цивільного судочинства ми не досліджували мету попереднього судового засідання з огляду на необов'язковий, формальний характер останнього¹.

І хоча чинний ЦПК України передбачає можливість закінчення цивільної справи на стадії попереднього судового засідання (що охоплюється загальною кінцевою метою цивільного судочинства), а метою цієї стадії процесу визначає з'ясування можливості врегулювання спору до судового розгляду або забезпечення правильного та швидкого вирішення справи (ч. 1 ст. 130 ЦПК України), проте в завданні цивільного судочинства, визначеному ст. 1 ЦПК України, відсутнє посилання на забезпечення можливості врегулювання спору до судового розгляду або, наприклад, сприяння мирному врегулюванню спору. Водночас таке самостійне завдання цивільного судочинства впливає з положень ст. 130, 175 ЦПК України та здійснюється у формі відмови позивача від позову, визнання позову відповідачем, укладенням сторонами мирової угоди або передачі спору на розгляд третейського суду. Окремо на меті врегулювання спору наголошується при укладенні мирової угоди. А відмова позивача від позову, визнання позову відповідачем можливі протягом усього часу судового розгляду (ст. 174 ЦПК України). При цьому, починаючи розгляд справи по суті, головуючий з'ясовує, чи підтримує позивач свої вимоги, чи визнає відповідач вимоги позивача та чи не бажають сторони укласти мирову угоду або звернутися для вирішення спору до третейського суду (ч. 1 ст. 173 ЦПК України).

Отже, чинний ЦПК України не розглядає в якості самостійного завдання цивільного судочинства врегулювання спору, хоча за змістом ч. 1, 6 ст. 130 ЦПК України з'ясування можливості врегулювання спору до судового розгляду є первинною метою попереднього судового засідання, недосягнення якої орієнтує суд на досягнення другої мети – забезпечення правильного та швидкого вирішення справи. Проте наведені вище форми врегулювання спору (крім мирової угоди) не можна віднести до такого врегулювання, оскільки врегулювання спору, на відміну від його вирішення, здійснюється не судом, а самими сторонами спору, які між собою вирішують суперечності, знаходять

¹ Короєд С. О. Процесуальне забезпечення ефективності цивільного судочинства: монографія. Київ: "МП Леся", 2013. С. 109-144, 315-348.

вирішення спірної ситуації тощо. Звісно ж, таке врегулювання спору може відбуватися за участю судді в межах вищенаведених форм, проте це не змінює суті цього поняття.

Сьогодні питання дослідження процесуальної категорії врегулювання спору набуває нового змісту з огляду на розроблені Радою з питань судової реформи нових редакцій ЦПК, ГПК та КАС України, які вже знаходяться на розгляді Верховної Ради України². Проект нової редакції ЦПК України (далі – проект ЦПК) теж не виділяє серед завдань цивільного судочинства врегулювання спору (ст. 1) та навіть вже не розглядає останнє в якості завдання чи мети підготовчого провадження (ст. 190, 197), хоча й передбачає обов'язок суду під час розгляду справи по суті сприяти примиренню сторін (ч. 5 ст. 212). Водночас проект ЦПК запроваджує нову форму реалізації врегулювання спору – проведення врегулювання спору за участю судді, що здійснюється на підставі процесуального договору у вигляді взаємної згоди сторін (ч. 1 ст. 202) з можливістю однієї зі сторін одностороннього припинення такого врегулювання (п. 1 ч. 1 ст. 205).

Таку новелу проекту ЦПК окремі науковці й практики вже назвали «медіацією». І хоча про розвиток медіативного напрямку (з огляду на відсутність для цього законодавчих підстав) у цивільному судочинстві говорити передчасно, проте науковий інтерес, для розуміння концепції нового цивільного судочинства, становить пошук відповіді на питання про місце і ефективність врегулювання спору за участю судді серед інших форм врегулювання спору та з'ясування місця останнього як процесу і результату серед завдань цивільного судочинства за проектом ЦПК, що й ставить за мету наша стаття, адже, як слушно зауважують окремі науковці, акцент повинен бути зроблений на меті цивільного судочинства, що сприятиме визначенню місця примирних процедур у цивільному процесі³.

Постановка питання в такій площині стосовно місця врегулювання спору серед завдань цивільного судочинства зумовлена й тим, що проект ЦПК завдання цивільного судочинства в цілому (ч. 1 ст. 2) та завдання розгляду справи по суті (ст. 210) зводять до розгляду та вирішення спору, залишаючи поза увагою випадки та процесуальні й матеріально-правові наслідки закінчення цивільної справи без розгляду її по суті (мирова угода сторін, відмова від позову, залишення позову без розгляду за заявою позивача).

Передусім варто з'ясувати зміст поняття «врегулювання спору» за проектом ЦПК та можливі види і форми його прояву. Аналіз положень проекту ЦПК свідчить, що законодавець розмежовує такі види врегулювання спору, як досудове (позасудове) і судове. Так, проект ЦПК містить ст. 17 «Основні положення досудового врегулювання спору», в якій передбачено, що сторони вживають заходи для досудового врегулювання спору за домовленістю між

² Проект Закону про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів від 23 березня 2017 року № 6232, внесений на розгляд Верховної Ради України Президентом України // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61415.

³ Горещький О. В. Мета цивільного судочинства і примирні процедури: постановка наукової проблеми // Судова апеляція. 2016. № 4 (45). С. 118.

собою або у випадках, коли такі заходи є обов'язковими згідно із законом. Особи, що порушили права і законні інтереси інших осіб, зобов'язані поновити їх, не чекаючи пред'явлення претензії чи позову. Про дії сторін щодо досудового вирішення спору згадується й при розподілі судових витрат між сторонами (п. 4 ч. 3 ст. 142). Відомості про вжиття заходів досудового врегулювання спору необхідно зазначати в позовній заяві (п. 6 ч. 3 ст. 176). Про позасудове врегулювання спору йдеться й у п. 2 ч. 1 ст. 71. Крім того, до постановлення ухвали про відкриття провадження позовна заява повертається, коли від позивача надійшла заява про врегулювання спору (п. 3 ч. 4 ст. 186).

Судове врегулювання спору за проектом ЦПК відбувається після відкриття провадження у справі та здійснюється судом у межах реалізації останнім його інструктивних, вказівних та забезпечувальних повноважень відповідно до ч. 5 ст. 12 проекту ЦПК, згідно з п. 2 якого суд, зберігаючи об'єктивність і неупередженість, сприяє врегулюванню спору шляхом досягнення угоди між сторонами.

При цьому за проектом ЦПК судове врегулювання спору знаходить свій вияв у таких формах: а) укладення сторонами мирової угоди; б) передача сторонами справи на розгляд третейського суду; в) проведення врегулювання спору за участю судді (п. 2 ч. 2 ст. 198 проекту ЦПК).

Отже, як бачимо, на відміну від чинного ЦПК України за своїм змістом проект ЦПК не відносить відмову позивача від позову та визнання позову відповідачем до форм судового врегулювання спору. І це логічно, адже врегулювання спору – це спільна діяльність обох сторін спору щодо усунення правового конфлікту, а не одностороння дія однієї сторони (відмова позивача від позову, визнання позову відповідачем), що є лише проявом диспозитивних прав сторони, якою юридично не оформлюється врегулювання спору на основі взаємних поступок. Водночас не виключено, що відмова від позову чи визнання позову може бути наслідком позапроцесуальної домовленості сторін із врегулювання спору шляхом уступки однієї зі сторін чи їх особистих домовленостей. Хоча окремі науковці розглядають відмову від позову та визнання позову відповідачем в якості результату примирних процедур⁴.

Варто зауважити, що за наслідками відмови позивача від позову та визнання позову відповідачем або подання позивачем заяви про залишення позовної заяви без розгляду спір сторін не вирішується (в розумінні ч. 1 ст. 2 проекту ЦПК) і не врегулюється (в розумінні п. 2 ч. 5 ст. 12 проекту ЦПК), хоча й в розумінні цивільного судочинства правовий конфлікт погашається шляхом завершення справи. Тому сформульоване у ч. 1 ст. 2 проекту ЦПК завдання цивільного судочинства має бути спрямоване не на ефективний захист порушених прав, а насамперед саме на усунення правового конфлікту, зумовленого порушенням цивільної процесуальної діяльності, а вже потім на здійснення ефективного захисту порушених прав, на чому ми вже неодноразово наголошували⁵.

⁴ *Поспелов Б. И.* Роль суда в примирении сторон в гражданском процессе // Вестник Омского государственного университета. Серия "Право". 2013. № 3 (36). С. 157.

⁵ *Короєд С. О.* Зміна мети цивільного судочинства як основа його реформування // Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 65. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014. С. 118.

З положень проекту ЦПК випливає, що як укладення мирової угоди (ст. 208), так і відмова від позову і визнання позову (ст. 207) можуть бути результатом не лише підготовчого провадження (ст. 201) чи судового розгляду (п. 1 ч. 2, ч. 7 ст. 50), тобто на будь-якій стадії судового процесу в суді першої інстанції, але й процедури врегулювання спору за участю судді (ст. 202-206), яка припиняється, зокрема, у разі укладення сторонами мирової угоди та звернення до суду із заявою про її затвердження або звернення позивача до суду із заявою про залишення позовної заяви без розгляду, або в разі відмови позивача від позову чи визнання позову відповідачем (п. 4 ч. 1 ст. 205), в результаті чого суд повертається на стадію підготовчого провадження і в загальному порядку вирішує відповідне процесуальне питання (або затвердження мирової угоди, або залишення позовної заяви без розгляду, або закриття провадження у зв'язку із відмовою позивача від позову чи ухвалення рішення внаслідок визнання позову відповідачем).

Саме процедура врегулювання спору за участю судді, як новела проекту ЦПК, й вимагає детального дослідження її процесуальної природи, з точки зору доцільності запровадження і ефективності застосування, для чого необхідне з'ясування мети цієї процедури та засобів її досягнення.

Мета процедури врегулювання спору за участю судді прямо у главі 4 не визначена, проте її відповідно до ч. 3 ст. 204 проекту ЦПК суддя має роз'яснити сторонам. Зважаючи на положення ч. 2, 4 ст. 203, можна дійти висновку, що завданням судді є вчинення необхідних дій, спрямованих на мирне врегулювання сторонами спору, а метою процедури врегулювання спору за участю судді є досягнення сторонами мирного врегулювання спору, що може проявлятися у відповідних формах, передбачених п. 4 ч. 1 ст. 205 проекту ЦПК, про що йшлося вище.

Далі слідує, якщо у цієї процедури є мета і регламентовано її порядок у межах норм проекту ЦПК, то є підстави говорити про стадійний (в межах цивільного судочинства в цілому) характер цієї процедури. А враховуючи, що за змістом глави 3 «Підготовче провадження» (зокрема, п. 2, 14 ч. 2 ст. 198) та глави 4 «Врегулювання спору за участю судді» (зокрема, ст. 205, 206) суд може прийняти рішення про проведення процедури врегулювання спору за участю судді лише в підготовчому засіданні і лише із встановленням певного порядку та на чітко визначений строк, на який зупиняється провадження у справі (п. 5 ч. 1 ст. 252, п. 4 ч. 1 ст. 254), а також враховуючи те, що рішення суду про проведення процедури врегулювання спору за участю судді не входить до переліку рішень, які постановляє суд за результатами підготовчого засідання (ст. 201), якими закінчується підготовче провадження (ч. 2 ст. 190), це дає підстави віднести процедуру врегулювання спору за участю судді до факультативної підстадії в межах стадії підготовки справи до судового розгляду (підготовчого провадження), хоча цей інститут й виокремлено від глави 3 в самостійну главу 4. Крім того, згідно з ч. 1 ст. 202 врегулювання спору за участю судді проводиться за згодою сторін до початку розгляду справи по суті. А стадія розгляду справи по суті призначається після закриття підготовчого провадження за результатами підготовчого засідання (п. 3 ч. 2 ст. 201).

Такий висновок про віднесення вказаного інституту до підстадії в межах стадії підготовчого провадження дає нам підстави зробити інший висновок

про те, що врегулювання спору за участю судді не може бути проведено у випадку, коли за правилами проекту ЦПК справа розглядатиметься в порядку спрощеного позовного провадження (глава 10), адже при розгляді справ у такому спрощеному порядку підготовче засідання не проводиться (ч. 3 ст. 280). А відтак згідно із п. 2, 14 ч. 2 ст. 198 питання проведення врегулювання спору за участю судді не з'ясується та строки і порядок його проведення не встановлюються. Таким чином, наприклад, сторони у справах, що виникають з трудових відносин, які в безумовному порядку підлягають розгляду виключно в порядку спрощеного позовного провадження (ч. 4 ст. 20, п. 2 ч. 1 ст. 275, ч. 7 ст. 278), будуть позбавлені можливості використати інститут врегулювання спору за участю судді, хоча саме в таких категоріях справ, за досвідом, наприклад Республіки Білорусь, спори завершуються саме завдяки медіативним механізмам.

Водночас викликає критичні зауваження відсутність у проекті ЦПК можливості застосування інституту врегулювання спору за участю судді під час апеляційного провадження, за наявності права сторін укласти мирову угоду на будь-якій стадії судового процесу (ч. 2 ст. 208, ст. 374). Можливо, законодавцю в цьому питанні варто було використати зарубіжний досвід, наприклад Республіки Казахстан, де можливість врегулювання спору в порядку медіації за участю чи без участі судді передбачена також у судах апеляційної та касаційної інстанцій⁶.

Таким чином, у межах сформульованої нами вище першочергової мети цивільного судочинства (усунення правового конфлікту, зумовленого порушенням цивільної процесуальної діяльності) поряд із завданням розгляду і вирішення справ має існувати паралельне завдання – сприяння врегулюванню спору між сторонами. І саме це завдання має посісти перше місце, а вирішення справи має розцінюватися як другорядне завдання за ч. 1 ст. 2, виконання якого має наступати лише за умови неможливості мирного врегулювання між сторонами спору і припинення у зв'язку з цим справи.

Адже за відсутності законодавчо запровадженого інституту медіації на сьогодні саме судам за проектом ЦПК фактично доведеться виконувати медіативні функції, а відтак найбільш ефективним способом виконання цього завдання та захисту порушених чи оспорюваних прав обох сторін має стати мирне врегулювання спору між сторонами як єдина мета врегулювання спору за участю судді.

При цьому, як слушно зауважує О.В. Ісаєнкова (на прикладі РФ), при медіації якраз й вирішується більш вузьке завдання – внесення ясності в правовідносини між суб'єктами цивільного процесу шляхом врегулювання спору, а не його вирішення⁷. Тому медіацію слушно розглядають як механізм реалізації мети цивільного судочинства⁸.

⁶ *Гражданский процессуальный кодекс Республики Казахстан от 31 октября 2015 года № 377-V ЗПК*. URL: <https://zakon.uchet.kz/rus/docs/K1500000377#z1909>.

⁷ *Исаенкова О. В.* Медиативное производство, гражданский процесс и гражданское судопроизводства: соотношение некоторых моментов // *Электронный научный журнал «Историко-правовые проблемы: Новый ракурс»*. 2011. № 4, часть I. URL: <http://ipp.kursksu.ru/pdf/002-008.pdf>.

⁸ *Нахов М. С.* Медиация как механизм реализации цели гражданского судопроизводства: дис.... канд. юрид. наук: Саратов, 2014. 203 с.

Запровадження такої процедури за взаємною згодою сторін саме в межах підготовчого провадження (тобто після порушення цивільної процесуальної діяльності) має й об'єктивне пояснення, оскільки нерідко лише після спілкування з судом сторони отримують більш очевидне бачення картини спору, дізнаються про свої шанси на успіх, отримують більш правильне уявлення про витрати часу і коштів, які їм варто понести при намаганні добитися ухвалення судом рішення по суті спору⁹.

Залишається сподіватися, що таке розуміння завдань цивільного судочинства в проекті ЦПК як законодавцем, так й судьями сприятиме формуванню та розвитку медіативних засад у цивільному судочинстві України, адже при вирішенні справи суддя має працювати з доказами і нормами права та ухвалює рішення, яке фактичний конфлікт між сторонами навряд чи вирішить, а в процедурі врегулювання спору за участю судді на перший план мають вноситися інтереси та потреби сторін, з урахуванням яких й має досягатися сторонами мирне врегулювання спору (на підтвердження цьому ч. 6 ст. 204 проекту ЦПК прямо передбачає, що суддя не має права надавати сторонам юридичні поради та рекомендації, надавати оцінку доказів у справі). Тобто йдеться переважно про психологічну діяльність судді та суддівський розсуд. Для цього законодавець навіть допустив можливість сторін при укладенні мирової угоди вийти за межі предмета спору за умови, що мирова угода не порушує прав чи охоронюваних законом інтересів третіх осіб та не суперечить закону (ч. 1, 5 ст. 208). А це дозволить використання в процедурі врегулювання спору за участю судді саме медіативних, а не юридичних засад, що більшим чином забезпечить інтереси та потреби сторін та сприятиме скорішому погашенню між ними конфлікту, в якому обидві сторони будуть у виграшному становищі. Тому, в кінцевому підсумку, в судовій статистиці це має суттєво підвищити співвідношення між припиненими справами (залишеними без розгляду позовними заявами за заявою позивача або закритими провадженнями у зв'язку із укладенням сторонами мирової угоди чи відмовою позивача від позову) та вирішеними справами (з ухваленням рішення суду по суті спору без визнання позову відповідачем).

Але, незважаючи на такі позитивні сподівання, не можна припиняти подальшу наукову дискусію щодо доцільності запровадження інституту врегулювання спору за участю судді в межах цивільного судочинства, адже за проектом ЦПК основна мета цієї підстадії у підготовчому провадженні – досягнення сторонами мирного врегулювання спору – досягатиметься в процедурі врегулювання спору за участю судді у разі укладення сторонами мирової угоди та звернення до суду із заявою про її затвердження або звернення позивача до суду із заявою про залишення позовної заяви без розгляду, або в разі відмови позивача від позову чи визнання позову відповідачем. А такі процесуальні дії, як відомо, можливі як під час підготовчого провадження, так і під час судового розгляду (більше того, ч. 5 ст. 212 прямо передбачено, що під час розгляду справи по суті суд сприяє примиренню сторін), а укладення

⁹ Давыденко В. Л. Мирное соглашение как средство внесудебного урегулирования частноправовых споров (по праву России и некоторых зарубежных стран): дис.... канд. юрид. наук: Москва, 2004. С. 167.

мирової угоди взагалі допускається на будь-якій стадії процесу. Це, на нашу думку, свідчить не на користь запровадження процедури врегулювання спору за участю судді, яка може використовуватися недоброчесною стороною з метою затягування вирішення судом спору. Крім того, з огляду на запроваджену Конституцією України монополію представництва інтересів у суді виключно адвокатами, потреба участі судді в процедурі врегулювання спору зводиться до мінімуму та вимагає запровадження такої процедури лише за участю адвокатів (медіаторів). А таку процедуру доцільно вивести за межі цивільного судочинства (ухваливши відповідний закон про медіацію), визнавши в окремих категоріях спорів її обов'язковий досудовий характер (на що вже науковці звертали увагу¹⁰) як передумову реалізації права на звернення до суду.

Koroied Sergii. Settlement of the dispute as an independent task of civil proceedings under the draft of new edition of the CPC of Ukraine: the influence of the dispute resolution institution with the participation of the judge on the effectiveness of the civil process

It is analyzed provisions of the draft of Civil Procedural Code of Ukraine on the forms of court settlement of a dispute (settlement agreement, referral of the case to the arbitration court, settlement of a dispute with the participation of a judge) in comparison with the current Civil Procedural Code of Ukraine (settlement agreement, waiver, recognition of a claim, referral of claim for consideration by the arbitration court).

It has been established that the current CPC of Ukraine does not consider «a settlement of a dispute» as an independent task of civil justice, although in the sense of ch. 1, 6 Art. 130 of the Civil Procedural Code of Ukraine «clarification of the possibility of settling a dispute before a trial» is the primary purpose of a preliminary court hearing, the failure of which focuses the court on the achievement of the second goal – «ensuring the correct and rapid resolution of the case». However, the above forms of «settlement of a dispute» (other than a settlement agreement) cannot be attributed to such a settlement, since «settlement of a dispute», in contrast to its «resolution», is not carried out by a court, but by the parties of the dispute, which are resolving contradictions between themselves, and are finding a solution to a disputed situation, etc.

At the same time, the draft of new edition of the Civil Procedural Code of Ukraine also does not distinguish «settlement of a dispute» (Article 1) among the tasks of civil proceedings and does not even consider the latter as a task or purpose of preliminary proceedings (Articles 190, 197), although it establishes the duty of the court, when considering the case in essence, «to facilitate reconciliation between the parties» (Part 5, Article 212). At the same time, the draft of CPC introduces a new form of «dispute settlement» – carrying out of settlement of a dispute with the participation of a judge.

Such a novelty in the draft of the CPC has already been called «mediation» by some scholars and practitioners. Although it is premature to talk about the development of the mediation direction in civil justice, the scientific interest in understanding the concept of a new civil justice is in finding an answer to the question of the place and effectiveness of «settling a dispute with the participation of a judge» among other forms of «settling a dispute» and finding out the place of the latter as a process and result in the task of civil proceedings under the draft of CPC, that seeks our article. Raising the question in such a plane regarding the place of settlement of the dispute among the tasks of civil justice is also due to the fact that the draft of CPC issues the task of civil judicial

¹⁰ Шумова К. А. Принципы медиации: дис. канд. юрид. наук. Саратов, 2015. С. 139-141.

proceedings in general (Part 1, Article 2) and the task of reviewing the case in essence (Article 210) reduces to «consideration and resolution of dispute» neglecting the cases and procedural and material consequences of the termination of a civil case without its substantive consideration (settlement agreement, waiver of claim, withdrawal of the lawsuit without consideration under the plaintiff's claim).

According to the draft of CPC, the judicial settlement of a dispute is manifested in the following forms: a) conclusion by the parties of the settlement agreement; b) referral of the case to the arbitration court; c) settlement of a dispute with the participation of a judge (p. 2 of part 2 of Article 198 of the draft of CPC).

It is worth noting that the consequences of the refusal of the plaintiff from the claim and the recognition of the claim by the defendant or the filing by the plaintiff of the application for withdrawal of the lawsuit without consideration, parties' dispute is not considered as «resolved» (in the sense of Part 1 of Article 2 of the draft of CPC) and is not «settled» (in the sense p. 2 of part 5 of Article 12 of the draft of CPC), although in the understanding of civil proceedings the legal conflict is «cancelled» by the completion of the case. Therefore, formulated in Part 1 of Art. 2 of the draft of CPC, task of civil justice should be directed not on «effective protection of violated rights», but primarily to «eliminate the legal conflict caused by violation of civil procedural activity», and only then «effective protection of violated rights».

The article investigates a new institution for settling a dispute with the participation of a judge, determining its place and effectiveness among other forms of settlement of a dispute. It is concluded that the task of the judge in this procedure is to make the necessary actions aimed at the peaceful settlement of the parties of the dispute, and for the purpose of the procedure for settling the dispute with the participation of the judge is the achievement by the parties of the peaceful settlement of the dispute, which may be manifested in the appropriate forms provided for in p. 4 of paragraph 1 of Art. 205 of draft of CPC. The procedure for settling a dispute with the participation of a judge is attributed to an optional sub-stage within the preliminary stage of preparation of the case for trial (preliminary proceedings).

It is substantiated that within the framework of the above-mentioned primary objective of civil proceedings, along with the task of «consideration and resolution of cases» there should be a parallel task - «facilitating settlement of a dispute between the parties». And this task should take the first place, and the «decision of the case» should be regarded as a secondary task under Part 1 of Art. 2, and its execution should proceed only if it is impossible for a peaceful settlement between the parties to the dispute and the termination of the case.

Keywords: civil process, tasks of civil proceedings, settlement of the dispute, resolution of the case, effectiveness, settlement agreement, waiver, recognition of the claim, mediation, judge, parties to the dispute.